romániai
magyar sajtó

A Magyar Újságírók Romániai Egyesületének időszaki szakmai lapja ● IV. folyam, XIV. évfolyam, 2018. 4 . szám ● Ingyenes példány

Díjak a jelen és a jövő példaképeinek

Több mint televízió – az ETV tíz éve 10
Könyvvel ünnepelt születésnap 16
Graur János köszöntése 19

Érdekel a média? Szeretnél újságíró lenni?

Jelentkezz az Újságírás Intézet pályázatára

Pályázat a jövő újságíróinak

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Újságírás Intézete pályázatot hirdet a 2018/2019-es tanév XII. osztályos tanulóinak és a korábbi években végzett diákoknak.

A pályázat témája: sajtóanyag létrehozása

A pályaművek tartalma: egy közéleti eseményről szóló írott beszámoló, a szövegbe épített, eseményhez kapcsolódó fotókkal, 3-5 oldal terjedelemben (1.5-es sorköz, Times New Roman 12-es betűméret), valamint opcionálisan videó megosztó platformra (Youtube vagy egyéb) töltött videó

A pályázat első helyezettje felvételi vizsga nélküli jelentkezhet az Újságírás szakra.

Minden pályázótól 1 pályaművet várunk.

A pályázatok beküldése: elektronikus formában az info@ujsagiras.ro címre

A pályázatok beküldésének határideje: 2019. március 26.

Dénes Petra (a pályázat 2017-es győztese) és Győrffy Gábor egyetemi tanár a nyári felvételin

Tartalom

2 Pályázat a jövő újságíróinak
3 Rácz Éva: Szereptévesztésben
4 MÚRE-ősz Gyergyószárhegyen: A digitális archívumok fölötte szükséges voltáról
7 2018 legjobbjai: Díjak a jelen és a jövő példaképeinek
8 Vándortárlat I: Kiállítás nyílt Kolozsváron a Brassaï sajtófotó-pályázat munkáiból
9 Vándortárlat II: Tárlat és díjátadó Váradon is
10 Évforduló: Több mint televízió – az ETV tíz éve
13 Takázás, kisebbségi magatartás, nyelvi változások
15 Ifjúság: KÚF-gólyabál, kicsit más szemmel nézve
16 Könyvvel ünnepelt születésnap: Nagy Miklós Kund 75 éves
17 Balog Beáta, Dunszt.sk: Kihez legyen lojális a szlovákiai magyar média?
19 Makkai Zoltán: Graur János köszöntése
20 Médiavilág: Székelyhon (Mi lett az Erdélyi Naplóval?) – Gáspár Sándor interjúja Zilahi Imrével
23 Daczó Katalin: Nekrológ helyett (Csíki Hírlap)
24 Emlékezetes MÚRE-pillanatok 2018-ból

Címlapfotó: 2018-as Nívódíjak átadása Gyergyószárhegyen. Fotó: Vicsi Judith

romániai magyar sajtó
Alapítva: 1993
Kiadja a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete
Felelős kiadó, felelős szerkesztő: Rácz Éva elnök
Postacím: 540027 Marosvásárhely – Tg. Mureş, Tusnád utca 5. sz.
Web: www.mure.ro. Telefon: 0365-402-538.
E-mail: mure@mure.ro
Szerkesztette: Szűcs László. Tipográfia: Benkő J. Zoltán. Tördelés: Vicsi Judith.
Készült az Europrint Nyomdavállalatnál, felelős vezető: Derzsi Ákos

RMDSZ
COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

Szereptévesztésben

Gyakran mesélek a diákoknak az újságíró mindennapjairól. Főleg a saját tapasztalataimról, de van, amikor rég hallott történetek jutnak eszembe, olyanok, amelyek megírására többször biztattam már az érintetteket, felajánlva lapunk hasábjait is – mindeddig, sajnos, eredménytelenül, pedig biztos vagyok benne, hogy piacos lenne. Azért vagyok biztos, mert azt látom, hogy soha annyi figyelő tekintet nem szegeződik rám (és nem a telefonra), mint a sztorik mesélésekor, pedig ez nem is a manapság sokat emlegetett multiplatform storytelling, egyszerű történések, egy hangra mesélve. Rólunk szólnak, azokról a mindennapokról, amelyeket sem a más szakmában dolgozók, sem a pályakezdők nem ismerhetnek.

Olyan történetek ezek, amelyek szereplője például a kis piros gomb, amelyet mindig, minden körülmények között meg kell nyomni, akár szalagos-kazettás, akár digitális felvevő van a kezünkben, esetleg az elemek, amelyeket időnként ki kell cserélni, hogy értelme legyen a piros gomb megnyomásának. Vagy szereplő lehet a kezdő újságíró, aki ott találja magát a Mezőgazdasági Igazgatóság évzáró sajtótájékoztatója helyett egy disznótoron, ahol mindenki arra biztatja, igyon már egy stampedli pálinkát, miközben neki élőben kell tudósítania a híradónak a kora délutáni eseményről. Vagy kinek ne lenne története olyan konferenciáról, amelyből semmit sem értett, mégis anyagot kellett készíteni róla... Szóval, ezeket nem látja és nem hallja az olvasó, a rádióhallgató, a tévénéző, és meggyőződésem, nem is kell neki tudnia ezekről. A gyakornoknak viszont, a pályakezdőnek, bár gyakran olyan Münchhausen-bárós történetnek tűnhetnek, ezek megsúgják, hogyan rángathatja ki magát azokból a lehetetlen helyzetekből, amelyekbe bekerülhet saját óvatlansága vagy az események kiszámíthatatlansága miatt.

Aztán jön a szembesülés első szakasza: de én csak publicisztikát szeretnék írni, én műsorvezető szeretnék lenni, én bemondó szeretnék lenni – és így tovább. Aki ankétokat szeretne készíteni, aki kényelmetlen kérdéseket akar majd feltenni a (túl) sokat emlegetett politikusoknak, az sosem jelentkezik.

S akkor következik a szembesülés második szakasza: bekapcsolom a tévét vagy a rádiót, csak amolyan háttérként, mint az átlag médiafogyasztó. Amit hallok, amit látok, sokszor elgondolkodtat, néha elkeserít. Amiből válogathatok, annak egy része propaganda-intézménynek tekinti a médiát: nem azért hívja meg A Fontos Embert, hogy feltegye a kérdéseket, amelyek a mézőt-hallgatót foglalkoztatják, hanem meghívja Nemfontost vagy méginkább Fontoskodót azért, hogy az illető elmondhassa, mit csinál mostanában, bő nyállal, tíz percet is elrabolva a publikum drága idejéből. Nem a portré-interjúkra gondolok, amikor az az érdekes, aki beszél. Azokkal van bajom, amikor sem az alany, sem az általa prezentált téma (az állítmány) nem közérdekű, amikor többet tudok meg a műsorvezetőről, mint a meghívottról, amikor úgy érzem, nem csak én maradok ki, hanem a hallgatók/nézők nagyobb részét nem érinti az, ami elhangzik.

Úgy érzem, a diákokkal kegyetlen vagyok: a hírérték elemeit verem a fejükbe és kérem rajtuk számon témaválasztáskor. Menstégemre legyen mondva: azt is mindig elmondom nekik, hogy hiányolom a médiakritikát. El kellene kezdenünk írni ismét saját szakmánkról.

Rácz Éva

A digitális archívumok fölötte szükséges voltáról

Lesz-e digitalizált médiamúltunk a digitális jövőben? Erre a kérdésre kereste a választ a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének (MURE) 2018 őszi tanácskozása. Gyergyószárhegyre nem csak a vendéglátó Hargita megyéből, de Temesvárról és Nagyváradról is érkeztek kollégák, illetve képviseltette magát Bukarest, valamint Kovászna, Kolozs, Szilágy és Maros megye is.

Meghívásunkra partnerszervezeteink közül a Vajdasági Magyar Újságírók Egyesülete, a Magyar Sportújságírók Szövetsége és a magyarországi médiaszervezeteket tömörítő Média Önszabályozó Testület is megosztotta a digitalizálásra vonatkozó taasztalatait. Előadóink „két végéről" mutatták be a digitalizálást, és a kollégák különböző tapasztalatai is kiegészítették közös tudásunkat.

Moldován István, a budapesti Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) E-könyvtári Szolgáltatások Osztályának vezetője leszögezte: a könyvtárban egyaránt gyűjtik a digitalizált hagyományos dokumentumokat és az eleve így keletkezett, „born digital" dokumentumokat is. Az adatbázisok közül az újságírók számára fontosként kiemelte az Elektronikus Periodika Adatbázist (epa.oszk.hu), és megemlítette az arcanum.hu oldalt is, amelyen keresztül szintén elérhetők egyes régi lapok digitalizált változatai. Mint elmondta, tudomásuk van róla, hogy több megyei könyvtárban és a kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtárban is létezik digitalizálási program, míg erdélyi partnereik – az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság és az Erdélyi Múzeum Egyesület – több mint 40.000 oldal könyvet és sajtókiadványt digitalizáltak (az utóbbi honlapján ezekből alakult ki az Erdélyi Digitális Adattár), illetve a Romániai Magyar Szó országos napilap megszűnése előtti két évfolyama is birtokukban van, számítógépes változatban. Kifejtette, céljuk a „magyar webtartalmak" gyűjtése is, bár a honlapok audio-video és streaming részét nem archiválják. Felhívta a figyelmet ugyanakkor az archive.org honlapra is, amelyen fellelhetők az egyes honlapok bizonyos (tetszőleges) dátumokon archivált változatai.

Moldován István, a budapesti Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) E-könyvtári Szolgáltatások Osztályának vezetője

Branea Róbert a papír-újságok digitalizálásáról beszélt

Branea Róbert, aki valamikori KMDSZ-elnökként részese volt a kolozsvári Szabadság napilap mellékleteként ma is megjelenő Campus diáklap indulásának, arról beszélt, milyen hosszadalmas és nehézkes folyamat a papír-újságok digitalizálása, amelyet ő a diáklap esetében végzett el. Mint elmondta, az egyszerű szkennelésen túl fontos, hogy nem csak olvasható, de kutatható adatbázis alakuljon ki a feldolgozott lapokból, mert ezáltal megkönnyítjük a majdani kutatók dolgát. Az előadó lelkes munkáját bizonyítja, hogy a *Campus* esetében például nem csak képként léteznek az általa feldolgozott oldalak, hanem karakter-felismerő program segítségével, szövegként is kereshetővé vált a cikkek tartalma. Mint az előadó elmondta, a *Szabadság* különböző korszakaiban használt nyomtatási technikáktól függően könnyebb vagy nehezebb az újságoldalak feldolgozása, de mindenképp szükséges. Az általa digitalizált lapok közül érdekességként megmutatta a *Campus* tábori lapját, a *Couleur Locale*-t és a mindössze két lapszámot megért *Dilettánsok* című kiadványt.

(folytatás a következő oldalon)

Gáspár Sándor és Rácz Éva

A digitális archívumok fölötte szükséges voltáról

(folytatás az előző oldalról)

A hozzászólások során a marosvásárhelyi Népújság főszerkesztője, **Karácsonyi Zsigmond** azt mondta: a romániai magyar sajtó lapszámai, szinte kötelespéldányként, az OSZK-ban többnyire megvannak, ezért ott, ők kellene digitalizálják ezeket. **Szűcs László**, a *Várad* főszerkesztője felvetette: a megszűnt lapok helyzete jogi szempontból tisztázatlan. Példaként említette a korábbi *Erdélyi Riport* ma még létező honlapját, amely a megszüntetett lap külalakját ugyan nem, de tartalmát őrzi – nem tudni, meddig. Szintén példaként hozta fel az ugyancsak megszűnt *Reggeli Újság* esetét: mivel a csődeljárás alatt lévő kiadó nem fizethet a domainért, a honlap tartalma nem elérhető. De szintén nem egy helyen érhető el a *Várad* digitális tartalma, mivel előbb a varadlap.ro honlapot indították el, jelenleg pedig a varad.ro honlapon publikálnak, s nem egyszerű ezek összehangolása.

Sarány István, a *Hargita Népe* főszerkesztője úgy vélte: bár ők is küldik a lap print változatát az OSZK-ba, igazából nem tudjuk pontosan, hogy kik tesznek ugyanígy, tehát ezt összesíteni kellene. Szintén javasolta, hogy használjuk ki a Román Kulturális Alap (AFCN) pályázati keretét a hazai állományok digitalizálására.

Gáspár Sándor alelnök, a *Marosvásárhelyi Rádió* nyugdíjas munkatársa hozzászólásában arról beszélt: nincs egységesen kidolgozott módszertan az archiválásra, és kifejtette: szerinte törvénymódosításra lenne szükség. Úgy fogalmazott: közgyűjteményeket kellene létrehozni, amelyeknek társadalmi védelem és finanszírozás is járna.

Kövér Tamás, a MÖT titkára figyelmeztette a kollégákat: aki valaha írt egyetlen cikket, annak segítenie kell hogy az anyagok bekerüljenek az OSZK állományába.

Mravik Gusztáv, a Magyar Sportújságírók Szövetségének alelnöke előbb a Puskás Akadémia archívumáról ejtett szót, majd szomorúan mesélte, hogy elvesztek MTV-anyagok is, közöttük a nemzeti válogatott meccseiről készült felvételek is – mivel nincs egységes szabály arra, hogy ezeket hogyan és kinek kell megőriznie, archiválnia.

A vajdasági kollégák filmet készítettek a tanácskozás résztvevőinek a digitalizálás ottani állásáról, az anyagot igyekszünk elérhetővé tenni.

A tanácskozás végeztével **Rácz Éva** elnök jelezte: levélben fordulnak hamarosan a jelenlévő kollégákhoz, hogy közösen felderítsék a hazai könyvtárakban létező digitalizálási programok helyzetét, és hogy pontos képet alkothasson a szervezet arról, mely sajtótermékek esetében folyik valahol azok valamilyen digitalizálása. Mint mondta, ezt követően megkeresik a főszerkesztőket, hogy összesítsék: kik kívánnak a MÚRE partnerei lenni a digitalizálási projektben. Ugyanakkor, a MÚRE Igazgatótanácsa Gyergyószárhegyen határozatban döntötte el: levélben az OSZK-hoz fordul, az erdélyi magyar lapok digitalizálásának és digitális megőrzésének ügyében.

Karácsonyi Zsigmond, Kacsó Sándor, Forró László

Rácz Éva, Sabin Gherman, Márkus Etelka, Lehőcz László, Márk Boglárka, Kovács Hont Imre a gyergyószárhegyi községháza nagytermében tartott díjátadó után

Díjak a jelen és a jövő példaképeinek

Nívódíjak átadásával zárult a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének (MÚRE) őszi találkozója Gyergyószárhegyen. A díjakat ezúttal a községháza dísztermében adtuk át.

Márkus Etelka, a *Román Televízió* kolozsvári stúdiójának volt szerkesztője vehette át a televíziós nívódíjat. Laudációjában Szabó Csaba, a Corbii Albi (Fehér Holló) portál szerkesztője felidézte azokat a helyzeteket, amelyekben együtt dolgozott a díjazottal, akinek újságírói témaérzékenységét igazolja a sok-sok elesett ember, a szükséget szenvedők bemutatása.

Lehőcz László, a *Temesvári Rádió* magyar adásának szerkesztője kapta a rádiós nívódíjat. Kollégája, Bartha Csaba, a minőségi munka elismeréseként értékelte, hogy a díjazott a BBC magyar adásának is tudósítója volt.

Márk Boglárka, a *Maszol.ro* portál tudósítója és **Kovács Hont Imre**, a *Hargita Népe* főszerkesztő-helyettese megosztva kapta az írott sajtós nívódíjat. Méltatásában Sarány István, a *Hargita Népe* főszerkesztője arról beszélt, mennyire fontos, hogy az újságírók megértő társra találjanak – utalva arra, hogy a fiatal díjazottak egy családot alkotnak: tíznapos kislányuk a díjátadás idején is velük volt (nagymama gondjaira bízva) Gyergyószárhegyen.

A Pro Amicitia-díjat román nyelven közlő újságírónak vagy szerkesztőségnek adjuk át, a román-magyar megbékélést segítő munkásságért. Idén **Sabin Gherman** vehette át a díjat. Laudációját Szucher Ervin, a *Krónika* munkatársa olvasta fel idézve az „Elegem van Romániából, Erdélyemet akarom!” című, éppen 20 éve megjelent kiáltványából. A díjazott kifejtette: az erdélyi magyarok nincsenek kisebbségben, vagy ha igen, akkor a románok ugyancsak kisebbségben vannak.

Két életműdíjas méltatása is elhangzott, bár mindketten később veszik át a nekik szóló elismerést. **Cseke Péter** életútját, munkásságát Győrffy Gábor, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem oktatója ismertette, kitérve újságírói, oktatói és tudományos munkásságára egyaránt.

Szilágyi Aladár méltatásában Szűcs László, a *Várad* kulturális folyóirat főszerkesztője elmondta: a díjazott riporteri és publicisztikai munkásságával vált méltóvá a díjra, és azt is megtudtuk a díjazott üzenetéből, hogy jelenleg tizenhatodik könyvén dolgozik.

A tárlat egy részlete a Minerva ház alagsori kiállítótermében

Kolozsváron a Brassaï sajtófotó-pályázat munkái

Sajtófotókból nyílt tárlat Kolozsváron a Minerva-ház alagsori termében, ahol az érdeklődők harminchat képet láthatnak a közel száz, a Brassaï 2017 fotópályázatra beérkezett képből. A szakmai zsűri a legjobb képeket válogatta ki a kiállításra.

Harmadik alkalommal hirdette meg 2017-ben a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete a Brassai sajtófotó-pályázatot, ahová romániai magyar és külhoni fotóriporterek, újságírók képeit várták. A pályázatra jelentkezhettek magyarországi és a világban másutt élő magyar fotósok is, azzal a kritériummal, hogy Romániában készült vagy a külhoni magyarok életével foglalkozó képekkel pályáznak. Ennek a vándorkiállítása érkezett el Kolozsvárra. A korábbi évekhez hasonlóan közel harminc alkotó mintegy ezer felvételét értékelte a Dorel Găină képzőművész, a Kolozsvári Képzőművészeti és Formatervezői Egyetem tanára, Dragoş Georgescu fotóművész, a nagykárolyi Károlyi-kastély kulturális központ igazgatója, Tóth István fotóművész, az Euro Foto Art Egyesület elnöke, valamint Rácz Éva és Szűcs László, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének elnöke és alelnöke.

Az idei győztes **Kerekes István** lett, a marosvásárhelyi születésű, Mosonmagyaróváron élő alkotó, akiről a kiállítás megnyitóján megtudhattuk: többszörösen díjazott fotóművész nemzetközi szinten. Szűcs László titokzatosan megjegyezte, hogy Kerekes István olyan díjjal is rendelkezik, amelyet rajta kívül öten kaptak meg eddig, és ő a legfiatalabb, aki magáénak tudhatja. Ez nem más, mint a Nemzetközi Fotóművész-szövetség legmagasabb fokozatú díja, a FIAP háromgyémánt-diplomás fotóművésze cím. A díjak és különdíjak ünnepélyes átadására a vándorkiállítás egyes állomásain kerül sor, így Kolozsváron fotóriport kategóriában a II. díjat **Bánhegyesy Antal**, az Euro Foto Art Egyesület Szathmári Pap Károly-plakettel járó elismerését pedig **Reményik Andrea** vehette át.

(A Szabadság cikke alapján)

A Brassai 2017 fotópályázat díjazottai:

Brassai 2017 fődíj: Kerekes István (Mosonmagyaróvár/Marosvásárhely)

Szathmári Pap Károly Aranyérem: Molnár Edvárd (Szabadka)

Szathmári Pap Károly Ezüstérem: Veres Nándor (Csíkszereda)

Szathmári Pap Károly Bronzérem: Szigeti Vajk István (Csíkszereda)

A Várad folyóirat különdíja: Sánta István Csaba (Sepsiszentgyörgy)

Hír, eseményfotó kategória I. díj Veres Nándor (Csíkszereda), **II. díj** Ótos András (Újvidék), **III. díj** Szekeres Attila (Sepsiszentgyörgy)

Fotóriport I. díj Molnár Edvárd (Szabadka), **II. díj** Bánhegyesy Antal (Kolozsvár), **III. díj** Urbán Tibor (Budapest)

Portré I. díj Szőllősi Mátyás (Budapest), **II. díj** Halmágyi Zsolt (Csíkszereda), Kerekes István (Mosonmagyaróvár/Marosvásárhely) megosztva, **III. díj** Tofán Levente (Kézdivásárhely)

Szociofotó, dokumentarista fotó I. díj Szigeti Vajk István (Csíkszereda), **II. díj** Ótos András (Újvidék), **III. díj** Kocsis Csaba (Berettyóújfalu)

Sport I. díj Halmágyi Zsolt (Csíkszereda), Ótos András (Újvidék) megosztva, **II. díj** Kerekes István (Mosonmagyaróvár / Marosvásárhely), **III. díj** Fekete István (Budapest)

Az Euro Foto Art Egyesület Szathmári Pap Károly plakettje: Martinek Imre (Torontálvásárhely), Reményik Andrea (Gyál), Sándor Csilla (Csíkszereda) Sinka Pál (Pécska), Szalai Eszter (Budapest), Zunko Barnabás (Ungvár, Kárpátalja).

Tárlat és díjátadó Váradon is

Január második hetében Nagyváradon 2018-ban meghirdetett sajtófotó-pályázatunk teljes zsűrizett anyagát is bemutattuk az Euro Foto Art Galériában, ahol az érdeklődők megismerhették a képanyagot tartalmazó újabb albumot is. A képanyagot dr. Ramona Novicov méltatta, Robert Capa (szül. Friedman Endre) híres mondatát is idézve: „ha nem elég jók a képeid, nem voltál elég közel". Szerinte a fotóriportereknek kockázatot kell vállalniuk adott esetben, hogy közel kerüljenek a képek témáihoz.

Tóth István, az Euro Foto Art egyesület elnöke, a zsűri egyik tagja házigazdaként köszöntötte a megjelenteket, és megemlékezett Szathmári Pap Károly (Kolozsvár, 1812. január 11. – Bukarest, 1887. június 3.) haditudósítóról is, az ő születésének évfordulója ugyanis Romániában a fotóművészet napja, a váradi fotóegyesületnél pedig több napon át is az évforduló jegyében szerveznek eseményeket.

A díjazottak közül ezúttal hatan voltak jelen, Molnár Edvárd, Kerekes István, Halmágyi Zsolt, Ótos András, Fekete István és Kocsis Csaba, akiknek Rácz Éva és Szűcs László adta át az elismeréseket.

A díjazottak és a díjazók

Több mint televízió – az ETV tíz éve

Telt ház és jó hangulat, nevetés és nosztalgia, múlt, jelen és jövő(kép) egyaránt jellemezte azt a gálaestet, amelynek december 17-én adott helyet a Kultúrpalota nagyterme. Az estet a megalakulásának tizedik évfordulóját ünneplő Erdély TV szervezte, az ünnepi alkalom gazdag kínálatot, számos vetítést, méltatást, zenei intermezzót kínált, amelyek szóltak az elmúlt évtized legszebb pillanatairól, az ünneplésről, illetve a múltba fordulásról és a jövőbe tekintésről egyaránt.

Az est kezdetén a gálaműsor ceremóniamesterei, Gecse Ramóna és Barabási Tivadar színművészek, a televízió munkatársai üdvözölték a résztvevőket: az alapítókat, a meghívottakat, a munkatársakat és a nézőket.

Szigeti Szenner Szilárd kisfilmjének levetítése után az est további részében is sok képben, történetben, méltatásban elevenedett fel a televízió első tíz éve. Az alapító tagok, volt és jelenlegi kuratóriumi tagok, volt és jelenlegi munkatársak, támogatók és partnerek, hűséges nézők köszöntését követően elhangzott, a televíziót működtető Janovics Jenő Alapítványt öt ismert erdélyi magyar személyiség hozta létre: Markó Béla, az RMDSZ volt szövetségi elnöke, Takács Csaba volt ügyvezető elnök, Gálfalvi Zsolt író, Gáspárik Attila, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház jelenlegi igazgatója és Csép Sándor televíziós szakember, aki sajnos már nincsen közöttünk.

Markó Béla beszédét a hazai történelem azon átmeneti, ám jellegzetes pillanatára építette, amikor pár hónappal a ’89-es események előtt az egész lépcsőház maszekolt parabolaantennákon nézte a műholdas adásokat, de a távkapcsoló, a csatornaváltó szerkentyű csak egy ember kezében volt, így mindenki azt nézte, amit ő.

– Újabban az szokott kiderülni, hogy hiába küszködtünk, mégsem jutottunk semmire. A visszanézésre szükség van, de nem mindegy, hogyan értelmezzük a múltat. Mi, akik végigéltük azt a kort, tudjuk, micsoda veszedelmes hazugság azt hallani, hogy nem változott semmi, hogy nem szereztünk vissza semmit elállamosított javainkból, és így tovább. Nem mondhatjuk, hogy nem tudtunk változtatni a sorsunkon. ’89 előtt, a műholdas tévécsatornák közös megtekintésének korában javasoltam a csatornaváltóval rendelkező lépcsőházfelelős bácsinak, hogy a szórakoztató műsorok mellett nézzünk néha híreket is. Javaslatomat döbbent csend követte, majd remegő hanggal magyarázta, hogy miért nem lehetséges ez, holott mindannyian tudtuk az igazat: hogy ez a hirtelen támadt szabadság ellenőrzött szabadság. Ha már nem lehet gátat vetni neki, legalább arra kell vigyázni, hogy kinél van a csatornaváltó. Innen indultunk 1989-ben, és hol tartunk most, 2018 végén? Tarthatnánk sokkal elébb, de idáig is nagyon hosszú volt az út. Az RMDSZ hosszú távú terve volt a teljes körű magyar nyelvű sajtó biztosítása: a kezdeti néhány órányi marosvásárhelyi és kolozsvári közszolgálati rádióadástól indult minden, majd politikai egyezségeket követően immár tíz éve működik az állami rádió magyar stúdiója. Ahhoz pedig a magyar kormány nyújtott segítséget, hogy az egész napos Erdélyi Magyar Televíziót létrehozzuk ugyancsak Marosvásárhelyen, alapítványi keretben. Medgyesi Péter miniszterelnökkel egyeztünk meg erről annak idején, neki köszönhető, hogy elindult a tervezés, majd a megvalósítás. Összefogás kellett hozzá, sokak munkája van benne, mindazoké, akik megalapították, majd akik végigtárgyalták, felépítették, felszerelték: Nagy Zsolt, Szepessy László, Szudár László, Szepessy Előd, majd Szép Gyula, Soós Attila. A tévével majdnem egyszerre hoztuk létre az Erdély FM rádiót Kelemen Attila Ármin vezetésével. De kellett és kell az RMDSZ elnökének a támogatása is. Ma már a csatornaváltó a mi kezünkben van. Ne engedjük, hogy valaha is valamelyik kelet-közép-európai vagy balkáni lépcsőházfelelős kivegye a kezünkből – mondta Markó Béla.

Kovács András Ferenc *Erdélyi töredék* című versét Kovács Károly színművész szavalta el, majd Takács Csaba alapító tag, a Communitas Alapítvány elnöke a kezdetek-

Az ünnepi est finálója a marosvásárhelyi Kultúrpalota színpadán (Fotó: Karácsonyi Zsigmond)

re emlékezett, és az erdélyi, hazai televízió iránti igény megfogalmazódását, az alapítás fontosságát említette, hogy olyanok mondják el a valóságot rólunk, és mutassák be értékeinket, akik itt születtek, és ezért valóban ismernek minket.

– Az RMDSZ különböző testületeiben gyakran beszéltünk arról, hogy milyen jó, hogy megnyílt a lehetőség a magyar nyelvű hazai televíziózás előtt. A feladatunk elsősorban az, hogy az a bizonyos kapcsoló ne legyen sem Bukarestben, sem Budapesten, hanem legyen a nézők kezében. Senki sem hiszi el azt, hogy a szerkesztőség, a bedolgozó munkatársak, de még az alapítvány kuratóriumának tagsága is mennyire érzékeny, mennyire tudja, hogy jól vagy kevésbé jól teszi a dolgát. Nagyon jól tudja, hogy tudunk hitelesek lenni, tudunk mindenről igazat mondani, hogy tudunk Erdélyből sokat megmutatni. E televízió fejlődése, további léte, fenntarthatósága, bővülése a nézők számában rejlik, hiszen a kereskedelmi és állami televíziók köreiben csak nagyon kevésnek számító pénzből működtethetjük az Erdély TV-t. A több néző több reklámbevételt, nagyobb beruházási lehetőségeket jelent, amelyeknek köszönhetően egész Erdélyre kiterjedő tudósítóhálózatot tudnánk működtetni. De a szerkesztőség lelkesedése, hozzáértése tartalommal, értékkel tölti meg a képernyőt, és mutat jövőt az elkövetkező generációknak, szeretteti meg velük majd Erdélyt úgy, ahogy mi, alapítók elképzeltük annak idején.

Az eltelt tíz év meghatározó mérföldköveit, a televízió életének legfontosabb pillanatait, a sorra alakuló műsorokat bemutató kisfilmet követően Kelemen Hunor, az RMDSZ elnöke lépett a színpadra.

– Gyakorló politikus sajtóról ne beszéljen, és ezért feszélyezve is érzem magam, de most ez ünnep, a televízió ünnepe. Amint az elhangzott, az RMDSZ elnökének az a szerepe, hogy ennek a televíziónak a működéséhez szükséges költségvetési forrásoknak a jelentős részét előteremtse. Ezért vagyok én itt. Ezért szívesen jöttem ide. A múltról nagyon sokat hallottunk, a kérdés az, hogy mi lesz holnap? Ez attól függ, hogy a költségvetésben mit sikerül nekünk kitárgyalni. Az elmúlt 29 esztendő a mi életünkben az intézményalapításokról is szólt. Közösségi érdekképviseletről, a tulajdonjog visszaszerzéséről, a minket megillető jogok visszaállításáról, kibővítéséről. Ez a világ legtermészetesebb dolga, mert egy kisebbségi közösségben élő társadalomban a saját intézmények megléte fontos az önbecsülés szempontjából is. Ezért azt gondolom, hogy az RMDSZ elmúlt 29 esztendeje teljes egészében sikeres, mert olyan intézményeket alapított, amelyek azt a célt szolgálják, amelyet az elmúlt 100 évben minden egyes erdélyi magyar gondolkodó, dolgozó ember szeretett volna és szeret ma is: itt maradni

(folytatás a következő oldalon)

Több mint televízió – az ETV tíz éve

(folytatás az előző oldalról)

a szülőföldön, magyar közösségként. Ehhez intézményekre van szükség. Az Erdély TV-nek és az Erdély FM-nek a megalapítása is ennek a stratégiának a része. Tíz esztendő alatt nagyon kevés pénzből egy jól működő, tisztességes televíziót sikerült létrehozni. A nagyon kevés pénz – román költségvetési pénz – a tíz év alatt 31.384.000 lejt tett ki. Ebből 76 százalék a televízió működtetésére ment el, a többi az Erdély FM működtetésére. Ezt abból a költségvetési forrásból tudtuk biztosítani, amelyet a Romániai Magyar Demokrata Szövetség azon a jogon kap, hogy az erdélyi magyar emberek szavazataikkal beküldik a parlamentbe. Ez az összeg első hallásra nagyon soknak tűnik, de televíziót működtetni ennyi pénzből csak akkor lehet, ha elkötelezett emberek végzik ezt a feladatot, olyanok, akik pontosan tudják, hogy ez több mint televíziózás: az ETV nem egy közszolgálati média, hanem magántelevízió, amely olyan közösségi, közszolgálati feladatokat lát el, amelyek nélkül nem tudott volna ennyi pénzből a piacon maradni. Én azt tudom ígérni, hogy az RMDSZ a saját költségvetéséből továbbra is megteremti és eljuttatja az Erdély TV-nek, az Erdély FM-nek azokat a forrásokat, amelyek a működéshez, a fejlesztéshez szükségesek. Én is a médiából kerültem át a politikába, de az egy más időszak volt. Azóta hihetetlenül sokat változott minden. A digitalizáció olyan új lehetőségeket teremtett, amelyekre az én nemzedékem nem gondolhatott. Olyan bő az információszerzési paletta, hogy ember legyen a talpán, aki el tud rajta igazodni. Objektív újságírásról ma beszélni csak nagy kockázatokkal lehet. Ennek ellenére azt gondolom, hogy a világ megértésének, a világ értelmezésének lehetőségét tudja nyújtani egy olyan médiaintézmény, mint az Erdély TV, az Erdély FM vagy azok a közösségi, közszolgálati feladatokat ellátó intézménynek, amelyek Erdélyben működnek. Intézményalapítási stratégiánkat folytatjuk, és hosszú távon nem is lehet más lehetőségünk. Hüledezve hallgatom, hogy a politikát mi túlságosan etnicizáljuk, és hogy ez rossz. Az Erdély TV magyar ügy, és a minőségi magyar ügy mindig etnicizáló lesz. Ezt vállaltuk, és helyesen cselekedtünk, amikor ezt a televíziót létrehoztuk, fenntartottuk, és azok is helyesen fognak cselekedni, akik majd életben fogják tartani és új intézményeket fognak létrehozni, hogy az önértékelésünket ebben a gyorsan változó és nem mindig barátságos világban meg tudjuk tartani. Mi nem befolyásoljuk, nem cenzúrázzuk a tévét, a médiatartalmat, a forrásokat biztosítjuk, az intézményalapítást folytatjuk, hiszen szükség van erre – mondta Kelemen Hunor.

A 2014-ben létrejött Janovics Jenő Alapítvány első elnöke, Nagy Zsolt kiemelte: a magunk kis történelmét írtuk, írjuk az elmúlt évtizedben, majd párhuzamot vont a megvalósult Erdélyi Magyar Televízió és a meg nem valósult erdélyi autópálya ügye között, hiszen mindkettő létrehozásában egy időben egyezett meg a magyar és román kormány.

– Mi hiányzik az utóbbi esetén, hiszen ott is volt projekt, erőforrás, anyagi háttér? De hiányzott a hit, a meggyőződés abban, hogy ez kell, hogy meg tudjuk csinálni. És hiányoztak hozzá a megfelelő emberek. Utóbbiak a televíziónak megvoltak, és ezért vagyunk itt ma. Mert hittünk benne, tudtuk, hogy kell, hogy helye van a távkapcsolóban. Rengeteg ember dolgozott ezért.

Szép Gyula, az alapítvány mai elnöke hozzátette: Erdély legnézettebb magyar kulturális intézményévé vált a televízió, amely jól tudja, hogy miért van itt és merre tart. Mi ígéretet tudunk tenni arra, hogy továbbra is Erdély tükre lesz, az erdélyi magyarság gondozója, ha kell, szóvivője, illetve tanácsadója is. Olyan csapattal rendelkezik, amely mind szellemi, tartalmi, mind műszaki szempontból ezt a célt meg tudja valósítani.

A jó hangulatú, minőségi és humorban gazdag összeállításokban, jó zenében sem szűkölködő est utolsó felvonásaként színpadra szólították a volt és jelenlegi kollégákat, több mint 180 embert, akik az előadóművészekkel közösen énekelték el az Erdély TV himnuszát.

(A Népújság alapján)

Takázás, kisebbségi magatartás, nyelvi változások

Mi mindent jelent a takázás? Hogyan változik a nyelv és a helyesírási szabályzat? Erről és még sok minden másról beszélt Magyari Sára nyelvész, újságíró Takázás című könyvének nagyváradi bemutatóján.

Magyari Sára a Partiumi Keresztény Egyetem docense, Temesvárott él, az utóbbi években több médiafelületen publikálta zömmel nyelvi témájú, kultúrtörténeti kitekintésű publicisztikáit, ezekből válogatva állt össze a mintegy száz írást tartalmazó kötet, a Takázás. A Holnap Kulturális Egyesület és a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete közös gondozásában megjelent mű szerzőjével Szűcs László, a Várad folyóirat főszerkesztője beszélgetett az Illyés Gyula könyvesboltban.

Szűcs László említést tett a könyv néhány jellegzetességéről. Íme, néhány téma, mely megtalálható ezekben az írásokban: bánsági szórványlét; pedagógusi szemszög; humor; román-magyar viszonyítás különféle, elsősorban nyelvi esetekben; nők helyzete; politikához való viszonyulás; színház- és film. A könyv – amellett, hogy hasznos nyelvhasználati információkat is kínál – a humort sem nélkülöző, szellemes olvasmányélmény.

Magyari Sárától megtudhattuk, mit jelent a takázás, és hogy miért épp ez a kötet címe. A tóka (románul toacă) ütőhangszer, általában fából készül, de lehet fémből is. Az ortodoxok nagycsütörtöktől húsvétig használják, amikor elnémulnak a templomok harangjai. „Romániai magyarként azért választottam könyvem címeként ezt az igét, mert olyan metaforikus jelentéseket kapcsolhatunk hozzá, amelyek kisebbségi létem kulcsfogalmai köré szerveződnek. Református papcsaládban nevelkedtem Nagybodófalván (Temes megye), mely akkoriban még teljesen magyar és református település volt. A szomszéd falu viszont román és ortodox. Szüleim baráti viszonyban voltak az ottani pópával, és én már gyerekként megismertem a takázást. Még nem voltam iskolás, mikor Viorel bácsi (az ortodox pap) megtanította a faharang használatát: a lassan induló, de egyre gyorsabb ritmusváltást igénylő ütögetés lehetősége nagy örömmel töltött el. Képes voltam órákig ólálkodni a nagyobbacska fiúk körül a kisszékemmel (mert csak arról értem fel a kifüggesztett lécig), míg végre rám került a sor. Mára sok mindent kapcsolok a takázáshoz: a kisebbségi létet, a másodlagosság érzetét, a szegénységet, de az egyszerűséget is. Néha a keresztrefeszítés hangjaként tételeződik, amelyben benne van a szenvedés, de a remény is, ugyanakkor számomra a feltámadás hangja is egyben. Ha ezekre az írásokra gondolok, megint a kisszéken álló kislány jut eszembe, aki a fiúk között várja, hogy rá kerüljön a sor (mondjuk, minden hónap

(folytatás a következő oldalon)

Lehőcz László, Magyari Sára és Szűcs László a Takázás temesvári bemutatóján

Takázás, kisebbségi magatartás, nyelvi változások

(folytatás az előző oldalról)

5-én): férfiak közt egyedüli nőként, többségiek közt kisebbségiként (sokféle többség van!). Itt a tóka funkcióváltást is jelent: olyan faléc, mely vízszintes helyzetbe kerülve valami hídszerűséget mutat, bár inkább csak palló lesz –, de mégis összekötő elem szakadékok peremébe kapaszkodva, felvállalva a közöttiség helyzetét; kötés a két oldal között, mely két világ(látás) kapcsolatát és határhelyzetét hozza elő" – fejtette ki Magyari Sára Takázás című írásában, amelyet föl is olvasott a kötetbemutatón.

Mesélt arról, hogy szüleitől, híveit látogató édesapjától már kisgyermekként megtanulta, hogy az emberekkel törődni kell. A szocializmus éveiben a szüleit is megfigyelték a szeku emberei, ám később nem kovácsoltak szellemi, gazdasági tőkét e történetekből. Gyermekkorában űrhajós szeretett volna lenni, vonzotta a repülés. Sokáig nem akart pedagógus lenni. Versenytáncos volt, aztán eljött az a pillanat, amikor nem táncolhatott tovább. Váradon az Ady Endre Sajtókollégiumban tanult, itt ismerte meg Molnár Juditot; a magyartanár, közíró ösztönzésére ment egyetemre, tanult tovább Kolozsvárott.

Szó volt a Bánságra, a szórványlétre jellemző oktatási kérdésekről. Sok gyermeknek származási nyelve a magyar. Ahhoz, hogy fejlesszék a nyelvtudásukat, nem elegendő egy-egy nyári tábor, szükség van fakultatív képzésre is tanév közben. Aztán említést tett arról: egyre nagyobb a szakadék a városi elitiskolai rendszer és a falusi iskolák között.

A többségi, illetve kisebbségi létről szólván elmondta: a többségi magatartás a világon mindenütt egyszempontú, a kisebbségi magatartás pedig többszempontú. A többség hierarchiában gondolkodik. Egyébiránt nem híve a kisebbségi nyavalygásnak, de kezdeni kell valamit a kisebbségi léttel. Együttélésről van szó – nyelvtől függetlenül. Éppen ezért kellenek a közös célok is.

A nyelvhasználat helyzetére, a nyelvromlásra is kitért a beszélgetés. Egyre inkább beszédszegény környezetben nőnek föl a gyerekek. Fontos a beszélt helyzetek megértése, meg a csend erejének megtanulása.

Magyari Sára dedikálja könyvét a nagyváradi Illyés Gyula könyvesboltban

A mai gyerekeknek nincs kivel beszélgetniük. Az iskolában többet kellene cselekedtetni, beszéltetni őket. A vegyes házasságban élő pároknak nyelvészként azt javasolja: mindenik szülő csakis a saját anyanyelvén beszéljen a gyermekével addig, amíg be nem tölti hatodik életévét. Egy ember – egy nyelv, valahogy így kellene lennie.

A nyelvi változás természetes – hangzott el. Mint ahogy az is, hogy idegen szavak épülnek be a nyelvbe. Ám nem mindegy, hol a határ: idegen elemeket használok a nyelvben, vagy félnyelvű vagyok (nem tudom, hogyan mondanak bizonyos szavakat az anyanyelvemen). A nyelv eldönti, mi marad meg, mi épül be. Ha az embernek kenyere a nyelv, másként is kell tudnia beszélni, és tudnia kell váltani a nyelvváltozatok (irodalmi nyelv, szleng, nyelvjárások stb.) között. Viszont nem szabad leértékelni valakit azért, ahogyan beszél.A helyesírási szabályok változásairól szólü kérdésre annyit válaszolt: ezek a szabályok konvenciókon alapulnak. A nyelvész nem az az ember, aki kívülről tudja a szabályzatot, hanem aki tudja, hogy gyakran le kell venni a polcról a helyesírási szótárat.

A MÚRE és a Holnap Kulturális Egyesület közös kiadásában megjelent könyvet időközben bemutatták a Partiumi Keresztény Egyetemen is, továbbá Nyíregyházán, Aradon és Temesvárott.

Tóth Hajnal
tudósítása alapján

KÚF-gólyabál, kicsit más szemmel nézve

Közös szakosztályt hoztak létre a KMDSZ-ben a Babes-Bolyai Tudományegyetem médiához kapcsolódó szakjainak diákjai. A KÚF betűnévvel fémjelzett tagozatot a Közigazgatás, Politika- és Kommunikációtudományi Karhoz tartozó kommunikáció és közkapcsolatok, valamint újságírás-média, továbbá a Színház és Televízió Karhoz tartozó a fotó-film-média szakos diákok hozták létre. Az egyik első megmozdulásuk az a gólyabál volt, amelynek győztesei képviselhetik a szakosztályt a KMDSZ gólyabálján. A zsűriben a tavalyi győztes pár, Szálasy Anita és Andrási Botond mellett, helyet foglaltak az egyes szakokat képviselő tanárok is: Bátori Anna, Somai László József és – egyesületünk elnöke – Rácz Éva. A rekeszizom-próbáló viadalról szól az alábbi írás.

Olyan időszakot élünk, amikor a környezetvédelem lassan mindannyiunk kötelességévé válik. A tudat, hogy óvni kell a bolygót, döcögve ugyan, de mindenki fejébe beszivárog. Mindenkiébe: még az egyetemistákéba is. Ezt onnan tudom biztosan, hogy november 21-én jelen voltam a KÚF Gólyabálon, ami szórakoztató újrahasznosítási akciónak bizonyult. Témája egy egyszerű, angol szó volt: a trash, magyarra fordítva a hulladék, a szemét – de nem a kézzel fogható, környezetet szennyező anyag, hanem a kultúráinknak nevetséges, förtelmes hozadéka. Az a fajta limlom, ami az online és offline világban annyira rossz, nézhetetlen, hallgathatatlan, hogy az már-már jó és szórakoztató.

No de, hogy képben légy, Kedves Olvasó, elmesélem, hogy a hangos nevetés és jókedv minek volt köszönhető a Kommunikáció, Újságírás és Film-Fotó Szakosztály gólyabálján: nem lesz nehéz beleilleszkedni a helyzetbe. Képzelj el négy pár életvidám, gólyát, tele kíváncsisággal, mosollyal és bizonyítási vággyal. És képzeld el azt is, hogy ezek a gólyapárok magukkal cipelik a világból eddig összegyűjtött rosszabbnál rosszabb produkciókat, nevetséges tévéműsorokat, a valóságshow-k szennyeit, az elbaltázott táncokat és a szállóigékké vált borzalmas beszólásokat. Mindezeket nem úgy gyűjtögették össze, hogy szánt szándékkal ültek a csatornák elé informálódni, hanem véletlenül beléjük csepegett az efféle tudomány. Úgy, ahogyan beléd is, mert, ha egyet is fel tudsz idézni a felsoroltak közül, akkor így vagy úgy, de te is magadba szívtad valahonnan.

Hogyan szokott újrahasznosítani az ember? Fogja a szemetét, és alkot belőle valami szépet, hasznosat, kreatívat. Ugyanezt tették a fiatalok is: fogták a 21. század hulladékait, majd csöppet sem szokványos, társadalmi problémákra rávilágító műsorrá formálták a sablonos híradókat, a valóságshow-kat, jó kis táncot faragtak a lejárt daloknak, a legbénább zeneszámokat karaokéval, vagy rappel színesítették, az elcsépelt táncmozdulatokat pedig addig csűrték-csavarták, míg társadalomkritikává alakították.

A zsűritagok a környezettudatosság legalapvetőbb elemét is a gólyabálba csempészték: egyesítettek, amit csak lehetett. A versenyzők esetében összeforrasztottak két olyan elemet, ami eddig külön működött, ugyanis az első díjat egy olyan párnak adták oda, akiket egy kommunikációs hallgatóból és egy fotó-filmes diákból barkácsoltak össze: Petru Barbarát és Simon Hunort.

A KÚF Gólyabálon a nevetőgörcsök és csodálkozások mellett kemény munka folyt: a tematikával és a feladatmegoldásokkal a fiatalok rávezették társaikat arra, hogy újrahasznosítani lehet és bizony kell is a mai világban, mind a kézzel fogható hulladékokat, mind az unalmassá és kikopottá vált emberi alkotásokat.

Bereczki Szilvia Tímea
(egyetemi hallgató)

Csoportképen a közös szakosztály gólyabálozó hallgatói és a zsűri

FeleMás: Könyvvel ünnepelt születésnap

„Életcélom volt mindig a magyar kultúrát szolgálni” – mondta Nagy Miklós Kund 2013-ban, Marosvásárhelyen, a Bernády Házban, a Pro Cultura Hungarica díj átvételekor. És nincs az a szerzőt méltató nemes szándékú igyekezet, mely ennél tömörebben össze tudja foglalni, mindazt, ami Nagy Miklós Kundot, a publicistát, a szerkesztőt, a művészeti írót egyetlen mondat tömörségével jellemezné.

Száz szerzőből kilencvenkilenc egészen biztos nem vállal be ilyen kötetcímet a szó pejoratív értelmezésének erős kockázatáért, de Nagy Miklós Kund most is kockáztat, s mint mindig, most sem hazárdjátékos – bár játékosnak ezúttal is játékos, hiszen – a kötetcímet adó írói szándék mögött, első olvasatban annak jelzése rejtőzködik, hogy az amúgy vaskos, keményborítós kötetnek az egyik fele más, mint a másik.

Pontosabban: az első fele más, mint a második része, hiszen a kötet első fele a beszélgetéseké, a másik felébe pedig a publicisztika más alfajaiba sorolható írásokból készült válogatás sorjázik: a kultúra, az irodalom, a művészetek figyelemre méltó, időszerű jelenségeihez, jelentős eseményeihez, évfordulókhoz kapcsolódó, elemző, értelmező, értékelő cikkekből, kommentárokból, laudációkból, búcsúszövegekből, útirajzokból, recenziókból és jegyzetekből.

Miklós emberi, szakmai attitűdjéből fakadóan igyekszik nyitott lenni mindenkire, és nem biztos, hogy mindenkivel egyetért, de az a szerkesztői alapállása, hogy figyelnünk kell egymásra, és ha a másik fél mondanivalója elér egy bizonyos szintet, akkor esélyt kell adni arra, hogy nyilvánosságot kapjon.

Egyik méltatója mondotta, hogy a szerző bár beszélgetéseiben, jegyzeteiben, kritikáiban nem szorítkozik Marosvásárhelyre, mégis, tagadhatatlanul Vásárhely-centrikus értelmiségi, aki szereti a várost, és aggódik is annak jelenéért, jövőéért, amit a kötet második felébe beválogatott, olykor zaftos humorban, néha meg finom iróniával „panírozott” jegyzeteinek hosszú sorából is leszüremlik.

Ezt a besorolást maga a szerző is büszkén felvállalja, amikor fogadott szülővárosáról úgy vall, hogy: „művészeti írásaim mellett a politika, a közélet is érdekel, és ma már úgy gondolom, hogy nem a szülővárosom, Nagyenyed, hanem Marosvásárhely a világ közepe”.

Ugyancsak ezt az alapvetően pozitív vásárhelyiséget emelte ki Markó Béla pályatárs meg jó barát, a kötet Marosvásárhelyi bemutatóján, amikor így fogalmazott: „Egy ilyen könyv megszülethet úgy is, hogy a szerző rendszeresen rögzíti a reflexióit, de e mögött a könyv mögött sokkal több van: az alkotó állandó vásárhelyi jelenléte mutatható föl. Előadások, események, különböző fontos megmutatkozások kapcsán születtek a beszélgetések, még az útleírások is a szerzőnek a világban való állandó jelenlétét feltételezik. Én ezt a fontos és súlyos jelenlétet szeretném méltányolni”.

E súlyos jelenlét pedig abból adódik, hogy Nagy Miklós Kund meggyőződéssel hiszi és vallja, az értelmiségi magatartás része az, hogy bele kell szólni a körülöttünk lévő világba, az alkotás pedig egy ilyen beleszólási mód, amikor véleményt mondunk a körülöttünk megszülető művekről, avagy közéleti, politikai jelenségekről.

A kötet megjelenése egyben a szerző 75. születésnapját is köszöntötte, mely alkalomból Nagy Miklós Kund megkapta a vadonatúj Gálfalvi Zsolt díjat is, melyet az idén 85 éves Gálfalvi Zsolt irodalomkritikus, szerkesztő, publicista maga alapított.

Bögözi Attila

Nagy Miklós Kund dedikál (Fotó: Karácsonyi Zsigmond)

Kihez legyen lojális a szlovákiai magyar média?

„Az újságírás alapértékei érvényesek a kisebbségi magyar sajtó számára is: független, objektív, kiegyensúlyozott információt szolgáltatni az olvasó számára, hogy az a lehető legjobb döntéseket hozza nemcsak saját maga vagy a családja számára, de a kisebbségi közösség, tágabb értelemben pedig az ország javára is.” **Balog Beáta** írása a Dunszt.sk szlovákiai magyar online kultmagazinban jelent meg.

A SME portált havonta két és fél millió ember olvassa. Amikor a főszerkesztője lettem, arra gondoltam, hogy magyar nemzetiségem sok szlovák számára problémát jelenthet. Meglepő volt (a mai kontextusban már talán nem is annyira), hogy a szlovákokkal ellentétben sokkal több kisebbségi magyar számára lett téma a munkahelyem. Miért nem írok inkább magyarul? Mit kell majd feladnod ezért az állásért a magyarságodból? Megengedik-e neked, hogy a magyar kisebbség javára írj? Miért nem írsz kedvezőbben a kisebbségi politikusokról? Nem egyszer hallottam vissza, illetve kaptam meg szlovákiai magyaroktól, hogy eladtam magam, elszlovákosodtam, és a magyarságom potenciálját rosszul használtam fel.

Mindebből számomra a tanulság az volt, hogy nem vagyunk tisztában az újságírás- és a médiaetika alapszabályaival. Azzal, hogy ezek nem változnak se nemzetenként, se etnikai csoportokként. Vagyis nem kellene változniuk. Ahogy nem lehet túlságosan hajlítgatni a demokrácia értékeit, mivel ha azt egy bizonyos csoport mértékéhez szabjuk, akkor az már nem demokrácia, ugyanúgy nem hajlíthatóak bizonyos határokon túl az újságírás alapszabályai sem, mert akkor az már nem újságírás.

De térjünk vissza a címbeli kérdéshez: kihez legyen lojális a szlovákiai magyar média? Létezik egy rövid és egy sokkal komplikáltabb, hosszú válasz is erre a kérdésre. A rövid válasz mindössze ennyi: az olvasóhoz. Nem a laptulajdonoshoz, nem a kiadóhoz, nem a kormányhoz (se a szlovák, se a magyar kormányhoz). Az újságírás alapértékei érvényesek a kisebbségi magyar sajtó számára is: független, objektív, kiegyensúlyozott információt szolgáltatni az olvasó számára, hogy az a lehető legjobb döntéseket hozza nemcsak saját maga vagy a családja számára, de a kisebbségi közösség, tágabb értelemben pedig az ország javára is.

Nem érthetek egyet azzal, hogy a kisebbségi médiának nincs felügyeleti feladata (the watchdog role). Egyrészt hatásosabban tudja ellenőrizni a politikusokat, hogy azok betartják-e az ígéreteiket, nem élnek-e vissza a pozíciójukkal, vagy hogy képviselik-e, pontosabban miképp képviselik a kisebbség érdekeit. Másrészt segít választ adni arra, hogy mik a kisebbség érdekei, miben egyeznek a többségével, és mennyire vannak összhangban az európai értékekkel.

Gyakran a kisebbségi politikusok is ugyanazt a hibát követik el, mint minden más politikus: tévesen definiálják az újságírót és annak szerepét. Vagyis ez nem regionális jelenség, világszerte az újságírás definíciójáért folyik a harc.

A politikusok szerint a nemzetiségi újságíró tulajdonképpen szóvivő, akinek azon kellene dolgoznia, hogy egy konkrét kisebbségi párt minél jobb eredményt érjen el a választásokon.

Tekintet nélkül arra, hogy például hogyan gazdálkodik a közpénzzel, mennyire érzékeny a korrupcióra. A politikusok saját személyük érdekeit a közérdek fölé helyezik, inkább látnak egy reklámirodát a sajtóban, mint ellenőrt vagy az olvasó képviselőjét. Úgy gondolják, hogy a kisebbségi médiának a magyar párt vagy a magyar kormány pozitív imázsán kellene dolgoznia, és ezért a célért hajlandóak anyagi támogatást is biztosítani a sajtónak.

Az ilyen nemű támogatás nagyon ingoványos területre vezeti a médiát.

Természetesen mindenütt találhatunk részrehajló médiát: például ha konzervatívak, akkor egy konzervatív párt politikáját támogatják, ha soviniszták, akkor egy soviniszta pártét. Ez akkor kezd súlyos problémát jelenteni, ha az ilyen médiumok finanszírozá-

(folytatás a következő oldalon)

Kihez legyen lojális a szlovákiai magyar média?

(folytatás az előző oldalról)

sa deformálni kezdi a piacot, megnehezítve a független média működését, ami a független kisebbségi média esetében többszörösen nagyobb problémát jelenthet.

Ha egy kisebbségi lap azért kap anyagi támogatást, hogy egy kormány politikáját és irányvonalát támogassa, és szemet hunyjon a kormány korrupciója fölött, nem tekinthető független és szabad kisebbségi sajtónak. Az ilyen média semmiképp sem a kisebbség érdekeit képviseli. Mert egyetlen kisebbségnek sem lehet az érdeke, hogy egy korrupt párt vagy kormány hozzon döntést a sorsáról, még akkor sem, ha az a párt az adott kisebbség képviselője. A kisebbségi sajtó finanszírozásával kapcsolatban gyakran emlegetik a kisebbségi sajtó uniós támogatását mint lehetséges megoldást, és ezzel annak az elkerülését, hogy ez a sajtó korrupt kormányok vagy kisebbségi politikusok túszává váljon. Mert ha a sajtó ahhoz lojális, akinek a kenyerét eszi, és például nem olvasói támogatásból él, akkor az a média nem az olvasóhoz lesz lojális.

Nagyon kicsi a valószínűsége annak, hogy Orbán Viktor kormánya támogatna olyan kisebbségi sajtót, amely kritikusan ír például Orbán médiapolitikájáról vagy kritizálja a Soros elleni masszív kampányt. Ellenkezőleg, az ilyen sajtóorgánum az olvasóit arról fogja próbálni meggyőzni, hogy mindez (pl. a Soros elleni kampány) a kisebbség érdekében is történik.

A piac szabályai szerint működő média világában a kisebbségi sajtó rendkívül sebezhető. Pontosan ezért bárminemű olyan támogatás, ami arra „kötelezi" a kisebbségi médiát, hogy kedvező hangnemben írjon az adományozóról, káros magára a médiára nézve is, mert az elveszítheti az olvasóközönsége – legalábbis egy részének – bizalmát.

De mivel járul hozzá valójában a kisebbségi sajtó a kisebbség jólétéhez? A kisebbség anyanyelvén hozza a híreket és a véleményeket, (s ha ezek valóban véleményekként vannak feltüntetve), olyan témákra is felhívja a figyelmet, melyek elkerülhetik a szlovák média figyelmét, ezáltal biztosítva a nézőpont pluralitását.

A kisebbségi sajtó nem csak információs csatorna, hanem a közművelődés része is. A kisebbségi napilapok szövetsége, a MIDAS szerint a kisebbségi sajtó egyik feladata, hogy a kisebbséget szervezze. Ennek viszont az egyik alapfeltétele az lenne, hogy ez a szervezés ne politikai pártok mentén, hanem a civil társadalom szempontjai szerint történjen. A kisebbségi média hangot ad olyan csoportoknak, akik a társadalom peremére kerülnének, ha valaki – ez esetben a sajtó – nem szólal fel mellettük. Figyelmeztet, hogy milyen következménye lehet bizonyos politikai döntéseknek a kisebbség számára, közös hangot ad, fórumot szolgáltat a kisebbségben élőknek.

A magyarság nem ok a sajtó lojalitására. A demokrácia értékei nem rendelhetők alá egy párt vagy egy politikus érdekeinek, még akkor sem, ha a politikus azt állítja, hogy ő „nemzeti" érdekeket képvisel. Az a kisebbség érdeke is, hogy a demokrácia alapelvei teljes mértékben érvényesüljenek – csak így védheti meg az identitását. Évek óta beszélünk a pozitív diszkrimináció szükségességéről, viszont olyan légkörű médiában, ahol az Orbán-kormány a közszolgálati médiából propagandagyárakat alakított ki, gyanúval fogadjuk az ilyen pozitív diszkriminációt. Mi az ára a támogatásnak?

A múltban külföldi újságíróktól kérdéseket kaptam a magyar kisebbségi sajtóval kapcsolatban: melyik lap áll a konzervatív MKP és melyik a liberálisabb Híd pártján? A külföldi újságírók alapállása az volt, hogy nem is létezik középút. Szerintem a szlovákiai magyar sajtó számára az a legnagyobb kihívás, hogy megmaradjon a középúton, és mindenütt, ahol szükséges, kritikus legyen.

Ha egy kisebbségi újságíró független, az nem azt jelenti, hogy „elmagyartalanodott", hogy lemosta magáról a magyar identitást, mint valami erős sminket.

Az, hogy magyar vagyok, abban mutatkozik meg, hogy a SME még érzékenyebb a kisebbségi témák iránt: nem csak a magyar, hanem a roma és más kisebbségek iránt is. Figyelem, mi történik Magyarországon, és nem kell a The Guardiant, a The New York Timest vagy a The Washington Postot olvasnom, hogy megértsem a fejleményeket. Kapcsolatban lehetek magyar újságírókkal, írókkal, történészekkel és a médiaszabadság harcosaival. És tudom, hogy milyen létfontosságú a szabad és független média, és látom, hogy mit tehet egy országgal a hiánya.

Graur János köszöntése

Döbbenettel vettük tudomásul, hogy valószínütlenül gyorsan telt el az utóbbi, újságcsinálással eltöltött harminc év! Majdhogynem észre sem vettük az idő múlását, hétről hétre, évről évre róttuk a sorokat azzal a meggyőződéssel, hogy sok száz házban várják lapunkat. Másodszorra: jó volt érezni, hogy nem vagyunk egyedül.

Mindenki egy-egy tégla a bánsági magyar szó megtartását szolgáló bástyának. Bizonyos, hogy sokkal szegényebbek lettünk volna például a Graur János főszerkesztő által megrajzolt portrék nélkül, és az is, hogy Szekernyés János bánsági hely- és kultúrtörténeti írásai értékmentő jellegüknél fogva, a mindenkori Olvasók kedvelt olvasmányai közé tartoznak, ahogy Jancsó Árpád „bánsági szárnyaskerekeit" vagy a temesvári hidak történetét is örömmel várták hétről hétre Olvasóink. És ne feledkezzem meg a sportrovatról! Dudás József kollégánk legalább ötven éve számol be még a legkisebb bánsági faluban zajlott – kiemelten a magyar vonatkozású – sporteseményekről. A gazdálkodók évek óta gyűjtik, tanulmányozzák és próbálják ki a Szabad Szó, Temesvári Új Szó, avagy a Heti Új Szó gazdarovatában megjelent tanácsokat, felméréseket, és sok-sok családban őrzik a szorgalmas nagymamák által a helyi magyar újságból újságból kivágott, jól bevált recepteket…

A sok-sok ezer lapszámban – az utóbbi huszonöt évben 563.200 újságot nyomtattunk ki, összsúlyuk 40.550,4 kilogramm – közölt sorok mögött ott van mindenkinek a saját élettörténete, a nyomdában eltöltött nappalok és éjszakák, meg az egykori félelem emléke egy-egy rosszindulatúan értelmezhető elírás miatt – a nyomda ördöge soha sem alszik, s a „szervek" keze mindenhová elér, ugye –, a gépszedő, tördelő nyomdászok, vagy éppen a szomszéd asztalnál írógépét könyörtelenül kínzó egykori kollégák szép emléke, sokan közülük az égi nyomdákban, szerkesztőségekben munkálkodnak már, és ott vannak a hasábok mögött a viaskodások önmagunkkal: segítjük vagy romboljuk a közösségünket azzal, amit az újságban közlünk?

Ünnepelt temesvári kollégánk, Graur János, a Heti Új Szó főszerkesztője

Visszatérve: mindannyian valamikor, valahol „megfertőződtünk" és szívünkben hordozzuk a magyar újság sorsát úgy, hogy az idő vasfoga, a társadalmi, gazdasági, politikai, vagy sajtófogyasztási szokások megváltozása sem tudta kikezdeni.

Harmadszor: még így leírva is nehezen hihető, Graur János 80 éves. Bizonyos, hogy egyetértenek velem: simán letagadhat vagy húszat éveinek számából. Az ég különleges kegyelméből az ő sorsa szervesen ötvöződik immár fél évszázada a temesvári magyar újságírással. Önös érdektől, indulatoktól mentesen, bölcs megfontoltsággal, a mindenkori Olvasó igényeit szem előtt tartva sikerül neki az újság törékeny bárkáját elvezetni a nem mindig barátságos vizeken.

Hogy milyen volt ez az immár öt évtizedre visszatekintő újságírói és három évtizedes főszerkesztői tevékenység? Néhány sajtótörténeti adatot ajánlok a figyelmükbe: 1990. jún 6.-án került ki a nyomdából a Délvilág&Temesvári Új SZÓ című heti rendszerességgel megjelentetett kiadvány, amely a '89-es temesvári forradalmat követő első sajtós együttműködés volt felülírva országhatárokat, politikai berendezkedést, utat nyitva és mutatva a további együttműködéseknek.

1993. július 1-én jelent meg a Temesvári Új Szó első, számítógépen szerkesztett lapszáma – elsőként az erdélyi magyar lapok közül. 1997 novemberében indult hódító útjára a Mindenki Kalendáriuma helytörténeti évkönyv, a Graur János nevével fémjelzett, sok kollégánk érdekes írásait tartalmazó kiadvány ma is töretlen népszerűségnek örvend: az elmúlt húsz évben 40.000 példányt nyomtattunk! Hogy mindezek mennyit nyomnak a latban, az utókor dolga eldönteni, mi most Graur Jánost köszöntve csak afeletti örömünket oszthatjuk, meg, hogy részesei lehettünk e munkának.

Makkai Zoltán

Székelyhon (Mi lett az Erdélyi Naplóval?)

Gáspár Sándor interjúja Zilahi Imrével

2018 során átszervezték azt a médiavállalkozást, amely kiadta az Udvarhelyi Híradót, a Csíki Hírlapot, a Vásárhelyi Hírlapot, a Gyergyói Hírlapot, a Krónikát, az Erdélyi Naplót. A napilapok címe alatt megjelent a hangzatos jelmondat – Székelyföld egy és oszthatatlan, amely a Székelyföldi Önkormányzati Nagygyűlés határozataként, 2009 szeptember 5.-én került a nyilvánosság elé.

Jelenleg az Erdélyi Médiatér Egyesület portfóliójához tartoznak ezek a lapok, amelyek jelentős mértékben át is alakultak. Az átszervezés során a vállalkozás ügyvezetője Zilahi Imre lett, aki a 2000-es évek első felében a Krónikának volt előbb szerkesztője, majd Udvarhelyen lakó regionális tudósítója, utána pedig bútoripari szaklapok kiadásával foglalkozott.

A lapcsoport médiavállalkozássá bővült, a nyomtatott lapok mellett hírportálok és FM rádiók is tartoznak immár hozzá, sőt talán továbbra is bővülni fog. Külön választották a tartalomfejlesztéssel, illetve az intézményvezetéssel foglalkozó munkaköröket. A kiadványok fejlesztése „talán az egyik legszebb feladat, ami adódhat az ember életében. Nyilván szép, de egyben nagyon nehéz is."

– Mit kell tenni, mi lett az ügyvezető dolga?

– Tartalomfejlesztéssel, újságírással, szerkesztéssel nem foglalkozom. Próbálom mindezt üzleti formában átlátni, és bevinni a sajtóvállalkozás vezetésébe azt a fajta mentalitást, hogy az önállóság, a saját talpra állás hosszú távú és fenntartható terv. Gyakorlatilag lehetőségünk adódhat, hogy legyen egészséges romániai magyar sajtó, legyen olyan sajtó, amely nincs "bekötve" egyetlen párthoz sem, színteret biztosít mindazoknak a párbeszédeknek, akár vitáknak, akár csatáknak, amelyeket szembenálló feleknek el kell végezniük a nyilvánosság előtt, s ezen politikai vitákat is értek. De civil szervezetek közötti ügyeket és közösségi ügyek vitáit is jó lenne megjeleníteni úgy, hogy közben az újságírót nem nehezedik az égvilágon semmilyen fajta nyomás, és ez az amit én alapvető követelménynek tartok. Eddig úgy éreztem, hogy ebbe az irányba haladunk, és ezért én bizalommal folytatom ezt a munkát.

– A külvilág, de szakmán belül is azzal számolunk, hogy eddig volt külön Vásárhelyi Hírlap, volt Csíki Hírlap, volt Udvarhelyi Híradó, de ezek összeolvadtak, és lett a Székelyhon, amelynek van udvarhelyi, vásárhelyi, esetleg csíki változata, de nagyjából ugyanaz. Ez azt is jelentette, hogy jó néhány főszerkesztői státus megszűnt, lényegében megszűntek az önálló szerkesztőségek. Mi tudsz felhozni mentségül?

– Ez akár nehéz kérdés is lehetne, de szerencsére ez átgondolt lépés volt, és nem hirtelenjében döntöttünk így. A helyi lapok, a külön szerkesztőségek, minden városban egy-egy lap nagyon nagy anyagi erőfeszítést igényelt. És ez vállalkozásként nem volt fenntartható.

– Magyarán veszteségesek voltak a lapok. Többe került az irodahelység és az újságírók fizetése, mint amennyit az előfizetésekből és a reklámokból inkasszáltatok.

– Lehet ezt is mondani, de összességében a helyi közösségek szempontjából a médiafogyasztás is nagyon megváltozott. Gyakorlatilag az történik, ha a sajtót és a világ történéseit nézzük, hogy nagy változáson mentünk keresztül, ugyanis a mai híreket azonnal megkapjuk a rádióból és az internetről. A legtöbb ember, aki újságot olvas, hírt fogyaszt, az internethez fordul, ha ég a szomszéd faluban egy csűr. Ha nem is írnak róla a portálok, de Pista a szomszéd faluból a Facebookra biztos feltette. Emiatt a nyomtatott lapok szerepe megváltozott a romániai magyar közösség számára.

Az azonnali híreket már senki sem a napilapban keresi. Emiatt megváltozik a szerepe, a funkciója a nyomtatott lapnak. Ezért mi arra törekszünk, hogy olyan lapot írjunk, amely az eseményeket, történéseket nemcsak bemutatja, hanem meg is magyarázza. Már nem arra törekszünk, hogy leírjuk, mikor és mi történt, hanem hogy másnap, amikorra a posta valahogy elviszi a lapot az olvasóhoz, akkor már elemzéseket, értelmező írásokat tudjon találni, és azok az írások már ne azt firtassák, hogy „mi történt?", hanem azt, hogy miért történt az, ami történt! És összefüggésekre mutasson rá, segítsen érteni ezt a komplex, bürokratikus, és nem mindig barátságos világot.

– Visszatérve a szerkesztőségek megszűnésére, illetve összevonásokra, – munkanélkülivé vált, vagy legalábbis kikerült a sajtóból jó néhány ember?

– Igen. Volt erre példa, bár az újságírók száma, akik a laptól távoztak, elenyésző, a négy városból összesen közel tíz ember távozott. Ez egy ésszerűsítési folyamatnak a része, fáj az ilyen döntéseket meghozni, és valóban nagyon nehezemre esett ezeket a dokumentumokat aláírni, de meg kellett tennem. A nagy átalakítást valójában a terjesztési hálózat szenvedte el. A vállalkozásnak saját terjesztési hálózata volt és van, és bizony – mert a számok makacs dolgok –, ésszerűsíteni kellett. Az előfizetéseket ezután a postás veszi fel, a lapkihordást is ők végzik sok helyen, és így a postai szolgáltatástól függ, hogy mikor kerülnek a lapok az előfizető postaládájába.

Úgy kell működnünk, hogy ne termeljünk folyamatosan veszteséget és ne szoruljunk folyamatosan támogatásra, úgy kell berendezkedünk, hogy a saját médiatermékeink reklámbevételei fedezzék a kiadásainkat. Ebbe nyilván beletartozik a lap eladásából befolyó összeg is. Mindazt, amibe a mi munkánk kerül, saját munkánk nyomán ki kell tudnunk fizetni. Ezt tartottuk szem előtt, amikor az átalakításokat terveztük. A szerkesztőségek maguk nem szűntek meg, hanem struktúra-váltás közvetkezett be. Az újságírók már nem egy helyi lapnak írnak, hanem egy cégcsoporton belül fejlesztenek, gondolkodnak, és lévén, hogy nagyon sok csatorna áll a rendelkezésünkre, online felületek, nyomtatott lapok és FM-rádiók, (és ezek mellett társult sajtótermékekről is beszélhetünk), akkor azt a témát, amit egy gyergyószentmiklósi vagy egy sepsiszentgyörgyi újságíró talál, azt már ott jelentetjük meg, ahol a legnagyobb hatást érjük el vele. Éppen emiatt bízunk benne, hogy így sokkal hatékonyabbak leszünk, és még ha kevesebben is vagyunk, de összességében a cégcsoport által felhajtott információk tágabb körben hasznosulnak.

Zilahi Imre ügyvezető tavaly nyáron Tusványoson, az erdélyi médiaépítésről szervezett beszélgetésen (Fotó: Beliczay László/ Székelyhon)

– Beszéljünk most a másik oldalról is: amivel gazdagodott a kínálat. A Székelyhon jelen pillanatban sokkal vastagabb, mint amilyen a Vásárhelyi Hírlap volt.

– Amikor valamit elveszünk, mert tényleg az történt, hogy egy jól bejáratott nevet vettünk le az újságos-standról, a Vásárhelyi Hírlap eltűnt a vásárhelyi polcokról, de ugyanez történt és sokkal fájdalmasabb volt Székelyudvarhelyen és Csíkszeredában, az Udvarhelyi Híradó és a Csíki Hírlap meg a Gyergyói Hírlap esetében. Sokezres előfizetői tömegnek kellett magyarázni, hogy miért volt szükséges ezt megtennünk.

Ez az összevonás a cégcsoport egyik alapelvének a tükröződése. Annak idején, amikor 1968-ban megszűnt az autonóm tartomány és létrejöttek a megyék, azóta létezik Hargita megye, Maros megye, Kovászna megye, és ebben a térségben a székely emberek identitását elhalványította a tény, hogy ettől kezdve a szovátaiak Maros megyében, a korondiak Hargita megyében laknak.

– Régebben is volt különbség, mert Szováta Marosszékhez, Korond pedig Udvarhelyszékhez tartozott…

(folytatás a következő oldalon)

Székelyhon (Mi lett az Erdélyi Naplóval?)

(folytatás az előző oldalról)

– De székelyek voltak. Az új közigazgatási beosztással a székely identitás halványulni kezdett, az államhatalom is így akarta, mi pedig úgy hisszük, hogy közösséget szolgálni a médián keresztül úgy lehet, ha segítünk ezt az identitást visszahozni. Ezért helyeztük címlapunkra a jelszót - Székelyföld egy és oszthatatlan. Gyakorlatilag azt akarjuk ezzel mondani, hogy egy lapot szeretnénk adni Székelyföld minden lakójának, azoknak az embereknek, akik egy olyan történelmi térségben laknak, ahol közös szerepük volt a múltban és lehet közös jövőjük is!

Meg kell tanulniuk ismét együttműködni. Az udvarhelyi emberek ne fújjanak a csíkiakra, úgy, hogy még okuk sincs rá, egyáltalán ne történhessen az meg, hogy a sepsiszentgyörgyiek számára Gyergyószentmiklós térsége, Gyergyószék, mintha a Marson volna, és teszem azt, a csíkiak számára Marosvásárhely valami azomures-i ködbe burkolt hely és nem is tudják, de nem is érdekli őket, hogy milyen jelentős dolgok történnek Marosvásárhelyen magyar ügyek dolgában. Ezt a fajta kohéziót hivatott szolgálni ez a kezdeményezés, és tudjuk, hogy a régi lapok úgymond megszűntetése és helyébe a Székelyhon napilap ajánlása nem jelent osztatlan elismerést, számos kritikát is kaptunk emiatt. Igyekszünk türelemmel elmagyarázni, hogy miért tettük ezt és reméljük, hogy az idő ezt begyógyítja.

Többet és jobbat adunk az olvasó kezébe. Mondok egy példát: a Székelyhon és Krónika napilapokhoz csatolt Erdélyi Napló heti mellékletnek tűnhet első látásra, de ezzel a döntésünkkel alapvetően megsokszoroztuk az Erdélyi Napló példányszámát. Jelen pillanatban, 2019 elején az Erdélyi Napló, mint értelmező, véleménykifejtő, politikai elemzéseket is közlő, véleményeket ütköztető lap, talán a legnagyobb példányszámmal megjelenő romániai magyar sajtótermék. Csak az Előretolt helyőrség irodalmi havilapunk jelenik meg nagyobb példányszámmal, ugyanis azt a társult napilapok, más megyékből is átveszik, mert van rá kereslet. Ezen felül hét más tematikus mellékletet is létrehoztunk, tehát gyakorlatilag a Székelyhon napilap minden nap kínál valamilyen ajándékot az olvasóinak, amiért érdemes kézbe venni ezt a lapot.

Valós tartalmat próbálunk adni, és nem csupán nyomtatott sajtóról beszélek, hanem az online felületeinkről is. A www.szekelyhon.ro – aki nem hiszi, járjon utána – a legnépszerűbb romániai magyar gyártású hírportál. Pontos számokat itt most nem közölnék, hogy ne tévedjek, de tudom, toronymagasan vezeti a hírportálok közötti versenyt.

Úgy értékeljük, helyes irányba tartunk, de távolról sem döccenőmentes ez az út. Sok kérdést kell megoldani menet közben, és számos olyan, menedzsment-jellegű kihívás jelentkezik, amelyeket elemezni kell és dönteni, és utána viselni érette-miatta a felelősséget is, hogy az eredmény olyan legyen, amilyet terveztünk.

– A lapok mellett rádiók is tartoznak a cégcsoporthoz. Ezeket is koordináljátok a lappal?

– Igen. A sepsiszentgyörgyi Friss FM, amely lefedi teljes Kovászna megyét, mert 4 helyi frekvenciával rendelkezik, van a székelyudvarhelyi Príma rádió, és a gyergyószentmiklósi Mix FM. Reményeim szerint ez a kör bővülni fog. A rádiók is hasznosítják mindazokat az információkat, amelyeket a cégcsoport újságírói felhajtanak. Sokszor sokkal könnyebb témát kínálni és sokkal könnyebb akár műszaki fejlesztéseket is végezni, ha a cégcsoporton belül van együttműködés az azonos jellegű sajtótermékek között. Most éppen a rádiókra gondolok. Ezek, ne feledjük el, kereskedelmi rádiók, elsősorban ennek a profilnak kell megfelelniük. Szerencsénk van, hogy Illés Márton személyében rádiós szakember csatlakozott a csapathoz. Nem törekszünk a Marosvásárhelyi rádió szerepkörére, nem akarunk ide betolakodni. Továbbra is kereskedelmi rádiókként akarjuk működtetni őket, de ahogy a cégcsoport lapjainak, a rádióknak is a közösség szolgálatában kell állniuk.

Nem független lapok, portálok és rádiók tartoznak a cégcsoporthoz – igaz, hogy nem pártokhoz vagyunk kötve, hanem a magyar közösséghez. A magyar közösséget igyekszik mindegyik sajtótermék szolgálni, a maga sajátos eszközeivel, és abban a mértékben, ami ésszerű és a jó ízlést nem sérti.

Csíki Hírlap

Nekrológ helyett

Megszűnt a Csíki Hírlap. Előbb csak részlegesen beleolvadt a Székelyhonba, de az új esztendőtől már a látszat kedvéért sem létezik: egyetlen székelyföldi nyomtatott kiadványba, a Székelyhonba verődött össze a hírlapcsalád minden kis tagja.

Ismét megszűnt tehát a Csíki Hírlap. Csak úgy, se szó, se beszéd. Se nekrológ, se gyászbeszéd. Akárcsak 1914 júliusában, amikor szintén búcsú nélkül jelent meg a régi Csíki Hírlap utolsó ismert lapszáma. Csakhogy akkor világrengető dolgok történtek: a Monarchia ultimátumot küldött Szerbiának, amelyre július 25-én esti 6 óráig várta a választ, és a Csíki Hírlap, amely akkor sem akart lemaradni az eseményekről, szombatról, július 25-ről vasárnap reggelre halasztotta a megjelenést, „azon reményben, hogy az ultimátum utáni állapotokról távirati híreket" szolgálhasson. Sikerült is, valószínűleg Szemere László szolgabíró révén, aki egyben a Csíki Hírlap munkatársa is volt, és hozzáfért a távirati közleményekhez. Így elsők között adta hírül a lap, hogy „Szerbia a kívánalmakat nem teljesitette". Két nap múlva, 1914. július 28-án az Osztrák–Magyar Monarchia hadat üzent Szerbiának, és kitört az első világháború, a Csíki Hírlap pedig nem jelent meg soha többé.

Azaz mégis: csaknem száz év elteltével, 2006 júliusában egy lelkes csapat (amelynek én is tagja voltam) és egy tehetős vállalkozó összefogásával a régi néven új napilap látott napvilágot: igazi hírlap, színes, mozgalmas, más, mint amit a csíkiak addig olvashattak, és 2008 végére már több mint 10 ezer előfizetője volt az újságnak. Közben az Udvarhelyi Híradó gyámkodásával megjelent a Gyergyói Hírlap és a Vásárhelyi Hírlap is, s mindezek mellett a Székelyhon.ro: a lapcsalád zseniális szüleménye. Úgy tűnt, a diadalmenetet semmi nem állíthatja meg…

Hogy hogyan alakultak az előfizetői adatok, nem tudom, de tizenkét év után, 2018 júliusában már sejteni lehetett, hogy a Csíki Hírlap ezúttal sem éri meg a nagykorúságot, a Székelyhon maga alá gyűrte, majd lenyelte szőröstül-bőröstül, híradóstól, hírlapostól, sőt újkeletestől (amely az Udvarhelyi Híradóhoz hasonlóan ugyancsak anyaországi tulajdonba került). A gyergyói hetilap húsz év után megható sorokkal búcsúzott el a múlt év végén végleg az olvasóitól, a Prima Press kis lapjai pedig egyre fogytak, és mire az olvasók megtanulták, hogy „Székelyföld egy és oszthatatlan" – s az egy Székelyföldnek egy székelyföldi napilap jár –, el is tűntek teljesen, búcsúszó nélkül.

Nem tisztem az okokat firtatni, az okostelefonos korszakhoz alkalmazkodó megoldásokat felülbírálni, az észszerűséget megkérdőjelezni, de a nekrológot hiányolom: eltűnt egy lap – sőt eltűnt öt lap a székelyföldi sajtóból. Maradt ugyan helyettük egy közös nevű újság, a Székelyhon, de mindenképpen szegényebbek, egyszínűbbek lettünk. Nem éppen pezsgőbontásra késztető alkalom. Hát, Isten veled, Csíki Hírlap! Isten veletek széki lapok! Hiányozni fogtok!

Daczó Katalin
(Megjelent a Hargita Népében)

Emlékezetes MÚRE-pillanatok 2018-ból, a tipográfiai szakmai rendezvényünk Válaszúton, riporttáborunk a Szilágyságban, valamint őszi találkozónk újra Gyergyószárhegyen.